

Максимчук Тамара

викладач іноземної мови

Відокремленого структурного підрозділу

«Технічний фаховий коледж

Луцького національного технічного університету»,

м. Луцьк, Україна

ORCID: 0000-0002-6086-4236

e-mail: maksymchuktv@ukr.net

Пантелєєв Владислав

викладач біології і екології

Відокремленого структурного підрозділу

«Технічний фаховий коледж

Луцького національного технічного університету»,

м. Луцьк, Україна

ORCID: 0000-0003-4219-191X

e-mail: vladslavvvv@gmail.com

ПРЕДМЕТНО-МОВНО ІНТЕГРОВАНЕ НАВЧАННЯ (CLIL) НА ЗАНЯТТЯХ БІОЛОГІЇ І ЕКОЛОГІЇ ЯК МЕТОД ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Анотація. У статті висвітлено основні питання запровадження методики предметно-мовно інтегрованого навчання (CLIL) під час вивчення біології і екології. Проаналізовано основні види та способи запровадження та використання зазначеної методики. Наголошено, що українська система освіти, незважаючи на певне реформування, розвивається у важких умовах. У сучасних умовах глобалізації та діджиталізації особливої актуальності набуває інтенсивне вивчення іноземних мов.

Формування лінгвокраїнознавчої та соціокультурної компетенцій полягає у залученні людини, яка вивчає іноземну мову, до духовних і культурних цінностей іншої етнокультурної дійсності, які є базовим змістом мови. Оскільки екологічна ситуація, яка склалася в світі, вимагає швидкої перебудови мислення людства і кожної конкретної людини, то формуванню еколого-біологічної свідомості і культури засобами іноземної мови має приділятися особлива увага. Значних успіхів та результативності у формуванні основ екологічної культури у здобувачів освіти у процесі викладання іноземної мови можна досягти за допомогою формування міжпредметних зв'язків теоретичного і практичного змісту, використання автентичних текстів, відео- та аудіоматеріалів, програмно-педагогічного забезпечення та інформативних інтернет-ресурсів екологічного спрямування, дидактичних та рольових ігор, реалізації творчих індивідуальних та колективних проєктів, організації

ефективної позакласної роботи з іноземної мови на еколого-біологічну тематику.

Серед найбільш прогресивних форм опанування іноземної, зокрема англійської мови, виділено методику предметно-мовно інтегрованого навчання. Навчання за такою методикою дозволяє найбільш ефективно формувати ключові предметні компетентності здобувачів освіти. Описано спосіб вивчення біології і екології з використанням методу CLIL. Визначено основне завдання викладача у процесі використання цієї методики – сфокусувати увагу здобувачів на вивченні не самої мови, а безпосередньо навчального матеріалу. Хоча це і не може применшувати значення загального рівня мовної та мовленнєвої підготовки педагога.

Зазначено, що така форма предметно-мовного навчання розвиває інтегративні комунікативні навички; дозволяє прищепити навички комунікативної діяльності з орієнтацією на професії або спеціальні галузі знань, поглиблює можливості професійно-ділового спілкування з представниками інших культур; уможливорює здобувачам брати участь в культурних та фахових дискусіях іноземною мовою.

Ключові слова: CLIL, предметно-мовно інтегроване навчання, методика навчання біології і екології, навчання іноземною мовою, методика опанування іноземної мови.

Постановка проблеми. В нинішніх умовах розвитку інформаційного суспільства та активізації глобальних впливів на усі сфери діяльності, відбувається розширення міжнародних культурних та економічних зв'язків, впроваджуються комунікативні та педагогічні технології. Проблема формування екокультури, яка повинна закласти основи екологічно благополучного світу XXI століття, надзвичайно важлива й актуальна, адже державі потрібні освічені громадяни із сформованою екологічною свідомістю та світоглядом.

Нині питанням біології і екології приділено досить багато уваги: у ЗВО та фахових передвищих освітніх закладах готують фахівців у цих галузях; з питань екології проводяться конференції та семінари різних рівнів. Планета – наш спільний дім, і для запобігання екологічних катастроф й вирішення загальнолюдських проблем потрібен розвиток міжнародних зв'язків та співробітництва у галузі екологічної освіти і науки, охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів, збереження біосфери і цивілізації, співробітництва з вироблення екологічно чистих технологій. За цих умов роль педагога у вирішенні екопроблем, зокрема інтеграції екологічної культури в процес викладання шкільних дисциплін, а особливо іноземної мови, зростає.

Іноземна мова як дієвий чинник соціально-економічного, науково-технічного та загально-культурного прогресу суспільства і як засіб спілкування може і повинна використовуватися для екологічного виховання здобувачів освіти. Нинішні умови вимагають підготовки фахівців з вільним володінням іноземною мовою, що, своєю чергою є важливим западанням для викладачів закладів вищої та фахової передвищої освіти. Тому перед ними

постає пріоритетне і складне завдання – не просто навчити здобувача іноземної мови, а забезпечити мовні вміння в професійній сфері, завдяки яким стає можливим доступ до фахової інформації, професійного спілкування і, взагалі, вирішення будь-яких питань, пов'язаних із фаховою діяльністю.

На оволодіння здобувачем освіти іноземною мовою на достатньому рівні з урахуванням його професійної підготовки в закладах вищої та фахової передвищої освіти виділяється обмежена кількість навчальних годин. Тому виникає потреба у пошуку такого методу викладання, який сприяв би підвищенню ефективності навчання та забезпечував максимально раціональне та якісне засвоєння іноземної мови, яка є важливим засобом комунікації і сприяє розвитку світогляду майбутнього фахівця у професійній сфері.

Одним із шляхів оптимізації вивчення іноземних мов є провадження методики предметно-мовного інтегрованого навчання (CLIL).

Аналіз останніх досліджень з проблеми. У сучасній методичній літературі CLIL визначається як методика, що дозволяє формувати у тих, хто навчається, іншомовну лінгвістичну і комунікативну компетенції у тому ж навчальному контексті, у якому в них відбувається формування загальних знань та умінь. Використання методики CLIL передбачає вивчення немовних предметів, як приклад біології та екології іноземною мовою (Marsh, 2016).

Хоча термін CLIL (Content and Language Integrated Learning) був вперше запропонований дослідником у галузі багатомовної освіти Девідом Маршем у 1994 році для позначення методики викладання і вивчення загальноосвітніх предметів (або окремих розділів) іноземною мовою, проте коріння інтегрованого навчання сягають далеких часів, починаючи з ранніх вавилонян і до початку 60-х років XX століття, коли двомовне навчання набуло величезної популярності в усьому світі. Українською мовою абревіатуру CLIL розшифровують як предметно-мовне інтегроване навчання (або за Л. Г. Мовчан – контекстно-мовне інтегроване навчання (Мовчан, 2011; Ходаковська, 2016).

Вищезазначену методику використовують в Іспанії, Естонії, Польщі, Латвії, Італії, Фінляндії, Чехії та інших країнах світу. Особливості реалізації методики CLIL у різних країнах залежать від обраної моделі. Так, відомі три моделі CLIL: soft (language-led), hard (subject-led), partial immersion. Перша модель спрямована на лінгвістичні особливості спеціального контексту, друга означає, що 50% навчального плану предметів зі спеціальності здобувачі освіти вивчають іноземною мовою, а третя – займає проміжне місце – тільки деякі модулі програми зі спеціальності вивчаються іноземною мовою (Руднік, 2013).

Дослідниця О. Ходаковська вважає, що цей підхід дозволяє здійснювати навчання за двома предметами одночасно, хоча основна увага може приділятися мовному або немовному предмету. Таким чином вивчення мови стає більш цілеспрямованим, оскільки мова використовується для вирішення конкретних комунікативних завдань. Крім того, здобувачі освіти мають можливість краще пізнати і зрозуміти культуру мови, котра вивчається, що сприяє формуванню їх соціокультурної компетенції. За допомогою цього методу здобувач пропускає через себе досить великий обсяг мовного

матеріалу, що представляє собою повноцінне занурення в природне мовне середовище.

Робота з різними темами дозволяє вивчити специфічні терміни, певні мовні конструкції, що допомагає поповненню словникового запасу здобувача освіти предметною термінологією і готує його до подальшого навчання і застосування отриманих знань та умінь. Вивчення іноземної мови і немовного предмета одночасно є додатковим засобом для досягнення освітніх цілей і має позитивні сторони як для вивчення іноземної мови, так і немовного предмета (Ходаковська, 2016).

Мета статті – розкрити проблеми та особливості використання методики предметно-мовного інтегрованого навчання (CLIL) у процесі вивчення курсу екології у технічних закладах освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для ефективного викладання курсу біології та екології з використанням методики CLIL необхідно знати рівень мовної підготовленості здобувачів. Вони повинні розуміти на слух мову викладача і своїх одногрупників в ситуаціях повсякденного спілкування, вміти представляти себе та інших, ставити запитання і відповідати на них, розуміти короткі прості тексти, знаходити в них конкретну, легко передбачувану інформацію; писати прості короткі записки і повідомлення. Здобувачі повинні володіти обов'язковою лексикою з навчального предмета. Ця лексика, граматичні структури та функціональна мова мають відповідати конкретним предметам, які викладають у ЗВО. CLIL забезпечує розвиток лінгвістичних здібностей під час занять, сюди входить засвоєння словникового запасу та граматики. У центрі уваги CLIL-заняття – розуміння змісту предмета, а не граматичних структур, оскільки лексика та граматика взаємозалежні, тому вони сприймаються як єдине ціле. Здобувачі повинні розуміти та використовувати велику кількість мовних одиниць, пов'язаних з навчальним предметом.

Є чотири групи лексики, що може використовуватись, зокрема і на заняттях з біології та екології:

Група 1: обов'язковий до змісту заняття або предмету викладання словниковий запас, що включає в себе загальні біолого-екологічні терміни;

Група 2: сумісна із навчальним предметом або загальна лексика, що використовується як в біології і екології, так і в повсякденних ситуаціях;

Група 3: слова з високою та середньою частотою вживання, або найбільш часто вживаний словниковий запас англійської мови, який наявний в навчальних програмах;

Група 4: колокації (способи поєднання слів), що використовуються у певних поєднаннях, при представленні певних навчальних понять.

Для демонстрації знань з предмету здобувачі освіти повинні володіти певними граматичними структурами.

CLIL – це дидактична методика, яка дозволяє формувати у здобувачів освіти лінгвістичну і комунікативну компетенції іноземної мови у тому ж навчальному контексті, в якому у них відбувається формування загальних знань та умінь. Крім того, CLIL створює можливості для мимовільного вивчення мови, тоді, коли увага студентів зосереджена на чомусь іншому, а не

на тому, що вивчається. Такий спосіб опанування мови ефективно доповнює її спеціальне вивчення, що, як правило, відбувається під час традиційного заняття з іноземної мови. Тому методика CLIL розглядається як:

«освітній підхід, що підтримує мовну різноманітність, і потужним інструментом, що може мати сильний вплив на вивчення мови у майбутньому; інноваційний підхід до навчання, динамічна і мотиваційна сила з цілісною структурою (являє собою спробу подолати обмеження традиційних програм, тобто вивчення окремих предметів);

реалізація навчання в різних формах і в різних ситуаціях (може стосуватись цілого року викладання одного або кількох предметів, наприклад, таких як біологія, географія, історія, математика або вивчення модуля з конкретної теми, або як частина регулярного курсу);

спрямування на вдосконалення іншомовної компетенції і розвиток знань і навичок з окремих навчальних дисциплін».

На занятті CLIL мають бути використані всі види мовленнєвої діяльності, хоча особливістю підходу CLIL є те, що читання займає більшу частину навчального часу. Проте викладач може спланувати заняття так, що частина матеріалу буде представлена у вигляді аудіотексту, а завдяки пошуковим методам навчання здобувач може зрозуміти матеріал засобами іншомовного діалогу чи бесіди. Аудіювання можна поєднувати із заповненням таблиць, побудовою схем, заповненням пропусків. У процесі підготовки навчального матеріалу, необхідно добирати різноманітні за стилем автентичні тексти, які відповідають віковим особливостям і рівню мовної підготовленості здобувачів. Навчальний матеріал повинен сприяти досягненню двох цілей: предметної і мовної.

Інформація, представлена в матеріалах, має бути максимально насиченою та різноманітною, допомагати здобувачам освіти розвивати свої мовленнєві навички. Матеріали повинні включати не тільки читання текстів, але й слухання аудіозаписів, відео-матеріали з YouTube, фільми, статті, презентації PowerPoint, блоги, візуальні матеріали тощо.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, технологія CLIL є дієвою альтернативою традиційному навчанню англійської мови, хоча вона й не призначена для цього. Вона використовується шляхом поєднання лексичних одиниць у словосполучення, речень з елементами фахової підготовки та технічними термінами, поліпшуючи цим самим ставлення здобувачів освіти до вивчення іноземної мови та підвищуючи рівень їх вмотивованості і самооцінки. Цей підхід дозволяє розвивати критичне мислення і творчий потенціал здобувача, але не потребує додаткових годин навчання. Необхідність використання такої методики є очевидною, оскільки вона дозволяє з максимальною ефективністю опановувати майбутню професію та вдосконалювати власні мовні навички. Метод предметно-мовного інтегрованого навчання відповідає функціональному підходу до навчання іноземних мов в технічних закладах фахової передвищої освіти.

Запропонований метод вивчення англійської мови сприяє формуванню екологічної культури в процесі вивчення предметів біологія та екологія. Особливо ефективними у цьому контексті є проблемно-рольові ситуації і

творчі проекти у викладанні англійської мови, котрі спонукають здобувачів не тільки до функціонально-правильного використання англійського матеріалу екологічного спрямування, а й до формування стійких навичок аналітичного та креативного мислення; формування активної громадянської позиції щодо проблем охорони навколишнього середовища та підготовки до соціальної адаптації у майбутньому дорослому житті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Marsh, D. (2016). *Content and Language Integrated Learning: The European Dimension – Actions, Trends and Foresight Potential*. URL: <http://europa.eu.int/comm/education/languages/index/html>. (дата звернення 20.12.2022).

Мовчан, Л. (2011). Використання досвіду Швеції у вітчизняній практиці навчання іноземних мов. В: *Гуманізація навчально-виховного процесу*. Спец. вип. 7, ч.2, сс. 214-220.

Ходаковська, О. (2016). *Особливості методики предметно-мовного інтегрованого навчання*. URL: <https://confztu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/11/63.pdf> (дата звернення 20.12.2022).

Руднік, Ю. (2013). *Впровадження методики предметно-мовного інтегрованого навчання*. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/2896/1/Y_Rudnik_VOU_13_IMMUN_PI.pdf (дата звернення 20.12.2022).

Heras, A., Lasagabaster, D. (2015). The impact of CLIL on affective factors and vocabulary learning. *Language Teaching Research*. No 19(1), pp.70–88.

REFERENCES

Marsh, D. (2016). *Content and Language Integrated Learning: The European Dimension – Actions, Trends and Foresight Potential*. URL: <http://europa.eu.int/comm/education/languages/index/html>. (data zvernennia 20.12.2022).

Movchan, L. (2011). Vykorystannia dosvidu Shvetsii u vitchyzniani praktytsti navchannia inozemnykh mov [Using Sweden's experience in Ukrainian practice of Teaching Foreign Languages]. V: *Humanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu*. Spets. vyp. 7, ch.2, sc. 214-220. [in Ukrainian].

Khodakovska, O. (2016). Osoblyvosti metodyky predmetno-movnoho intehrovanoho navchannia [Peculiarities of Subject-language Integrated Teaching Methods] URL: <https://confztu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/11/63.pdf> (data zvernennia 20.12.2022). [in Ukrainian].

Rudnik, Yu. (2013). Vprovadzheniia metodyky predmetno-movnoho intehrovanoho navchannia. [Implementation of Subject-language Integrated Teaching Methods:]. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/2896/1/Y_Rudnik_VOU_13_IMMUN_PI.pdf (data zvernennia 20.12.2022). [in Ukrainian].

Heras, A., Lasagabaster, D. (2015). The impact of CLIL on affective factors and vocabulary learning. *Language Teaching Research*. No 19(1), pp. 70–88.

CONTENT AND LANGUAGE INTEGRATED LEARNING AT BIOLOGY AND ECOLOGY LESSONS AS A METHOD OF INCREASING MOTIVATION TO LEARN FOREIGN LANGUAGE

Tamara Maksymchuk

Teacher of Foreign Language of
Separated Structural Subdivision
“Technical Applied College
of Lutsk National Technical University”,
Lutsk, Ukraine

ORCID: 0000-0002-6086-4236

e-mail: maksymchuktv@ukr.net

Vladyslav Pantieliev

Teacher of Biology and Ecology of
Separated Structural Subdivision
“Technical Applied College
of Lutsk National Technical University”,
Lutsk, Ukraine

ORCID: 0000-0003-4219-191X

e-mail: vladslavvvv@gmail.com

Abstract. The article highlights the main issues of introducing the methodology of the Content and Language Integrated Learning (CLIL) in the study of biology and ecology. The main types and ways of implementation and use of this methodology have been analyzed. It was stated, that the Ukrainian education system, despite some reforms, remains in a rather difficult state. In the modern conditions of globalization, digitalization, intensive study of foreign languages is of particular relevance. Among the most progressive forms of learning a foreign language, in particular English, the methods of subject and language integrated teaching were distinguished. Teaching by this method makes it possible to form key subject competencies of students the most effective. The article describes the method of studying biology and ecology using the CLIL method. The main task of the teacher when using this method is to focus students' attention on learning not the language itself, but directly the educational material. Although this cannot diminish the importance of the general level of language and speech training of the teacher.

This form of subject and language teaching develops integrative communication skills; makes it possible to instill communication skills with a focus on professions or special fields of knowledge, expands opportunities for professional and business communication with representatives of other cultures; enables students to participate in cultural and professional discussions in a foreign language.

Keywords: CLIL, subject and language integrated teaching, methods of teaching biology and ecology, foreign language teaching, the methodology of foreign language acquisition.

Стаття надійшла до редакції 23.02.2023 р.